

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra komunikačních studií

Kateřina Smolková

Název práce: Předškolní vzdělávání v ČR:
porovnání vzdělávacích přístupů v MŠ Radost a v Církevní MŠ v Přerově.

Vedoucí práce: Mgr. Marta CINCIALOVÁ, Th.D.

Olomouc 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tento bakalářský projekt vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedenou literaturu a další zdroje.

V Olomouci dne 8. 4. 2023

Kateřina Smolková

Poděkování

Chtěla bych upřímně poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Martě Cincialové, Th.D. Díky jejím radám, podnětům a připomínkám jsem svou práci mohla dokončit. Poděkování patří také mé rodině za jejich trpělivost a podporu.

Obsah

Úvod.....	6
1.0 Historie předškolního vzdělávání.....	8
1.1 Osobnost Jana Vlastimíra Svobody	9
1.2 Systém předškolních institucí mezi lety 1869 – 1948	10
1.3 Socialistická předškolní pedagogika	12
2.0 Změny vzdělávacího systému po roce 1989	15
2.1 Rodinná politika	16
2.2 Kritika přijímání dvouletých dětí do mateřských škol.....	18
2.3 Rodina a mateřská škola	19
3.0 Současný systém předškolního vzdělávání	21
3.1 Koncepce, principy a cíle předškolního vzdělávání	22
3.2 Hlavní principy Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání	22
3.3 Alternativní MŠ	24
4.0 Církevní mateřská škola	25
4.1 Definice náboženství	25
4.2 Náboženství v moderní společnosti	27
4.3 Kritika proti náboženskému ovlivňování v dětském věku	28
4.4 Společnost pedagogiky Franze Ketta	30
5.0 Porovnání předškolního vzdělávání v církevní mateřské škole a v mateřské škole státní	34
6.0 Eticky konfliktní rozměr.....	40
7.0 Anopress.....	42
8.0 Mediální výstup	43
Závěr.....	45
Anotace	47
Abstract	48
Bibliografie.....	49

Úvod

Bakalářská práce „Předškolní vzdělávání v ČR: porovnání vzdělávacích přístupů v MŠ Radost a v Církevní MŠ v Přerově.“ je zaměřena na předškolní vzdělávání v historických souvislostech a podrobněji se věnuje církevním mateřským školám a jejich postavení v současném vzdělávacím systému. Překotně uzavírání mateřských škol a jeslí na přelomu tisíciletí a následný nečekaně silný populační nárůst v příštích letech měly za následek nedostatečnou kapacitu pro vzdělávání dětí předškolního věku. Velkou poptávku v té době pomáhaly uspokojovat nově vznikající soukromé školy a dětské skupiny, které tak odlehčily přeplněným veřejným školám. V současné době si mohou rodiče vybrat z celé škály alternativních vzdělávacích institucí takovou, která jim bude nejvíce vyhovovat. Pro rodiče, kteří mají sympatie k tradičním křesťanským hodnotám a rádi by je dále rozvíjeli i u svých dětí, jsou ideální volbou církevní mateřské školy.

Úvodní kapitola bakalářské práce je věnována historii předškolního vzdělávání u nás, která je úzce spjata s církví. V počátcích institucionalizovaného předškolního vzdělávání byly mateřské školy a opatrovny z převážné většiny v rukou dobročinných spolků, soukromých osob a zejména charitativních organizací církevního rázu. Zmíněny jsou zde nejvýznamnější osobnosti, které se zasloužily o jejich vznik a rozvoj. Lze předpokládat, že inspirací pro všechny bylo dílo světově uznávaného učitele národů J. A. Komenského. Důležitou roli sehrál J.V. Svoboda, který působil jako ředitel první mateřské školy v Praze a zpracoval zásadní koncepci organizace a výchovného obsahu pro opatrovny. Tato kapitola dále mapuje rozvoj a práci předškolních institucí od roku 1869 až po sametovou revoluci v roce 1989.

Druhá kapitola této práce sleduje systémové změny vzdělávacího systému po roce 1989, které vedly k jeho demokratizaci a humanizaci a zabývá se také základními principy rodinné politiky České republiky.

Třetí kapitola této práce je zaměřena na aktuální koncepci, principy a cíle současného předškolního vzdělávání, které usiluje o to, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo předpoklady pro své celoživotní vzdělávání, umožňující mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti. Z těchto cílů vychází při svém působení i velká škála alternativních mateřských škol.

Celá čtvrtá kapitola se věnuje fenoménu církevních mateřských škol, jako jedné z alternativ předškolního vzdělávání. Církevní mateřské školy se řídí stejným Rámcově vzdělávacím programem jako mateřské školy státní a v jednotlivých vzdělávacích oblastech RVP PV lze najít propojení s náboženskými obsahy církevních mateřských škol. Ve společnosti

se setkáváme i s kritikou a výhradami vůči náboženskému působení na děti v raném věku a jistě si i tyto negativní postoje zaslouží zamyšlení a prostor v této kapitole. V současné době je činnost církevních mateřských škol velmi často spjata s pedagogikou Franze Ketta, která vychází z křesťanského pojetí.

Poslední kapitola porovnává dvě předškolní zařízení fungující v Přerově, a to Mateřskou školu Radost a Mateřskou školu církevní. Na veřejně přístupných webových stránkách lze podrobněji prostudovat hlavní charakteristiky, cíle a podmínky vzdělávání obou škol i jejich konkrétně zaměřené Školní vzdělávací programy.

Mateřské školy obecně mají v životě člověka nezastupitelný význam. Právě ve školce navazují děti svá první opravdová přátelství, osvojují si nové sociální role, utváří si a prohlubují svou hodnotovou orientaci a ty nejlepší učitelky jim zde předávají i celoživotní touhu po poznání.

1.0 Historie předškolního vzdělávání

Abychom se mohli plně věnovat současnému stavu předškolního vzdělávání v České republice, je zapotřebí zaměřit se nejprve na jeho historii a vytvořit tak ucelenou představu o jeho počátcích a proměnách v průběhu času. Za průkopníka cílené a systematické výchovy malých dětí můžeme bezesporu označit Jana Ámose Komenského (1592-1670), který jako první použil termín „*mateřská škola*“. Mateřskou školou měl tehdy na mysli „*výchovu a poučování dítěte v rodině - v klínu mateřském*.“ Na takto pojatou výchovu mělo posléze systematicky navazovat školní vzdělávání. „*Zásada návaznosti jednotlivých stupňů školského systému a posloupnosti výchovy ho přivedla k myšlence otevření poloveřejné školy, v níž by byly děti čtyř až šestileté společně připravovány na vstup do školy všeobecně vzdělávací.*“¹

Celá pedagogická soustava J. A. Komenského vychází z kategorie stanovených cílů. „*Cíl výchovy ve věku předškolním je součástí obecného výchovného cíle ve smyslu individuálním i sociálním; výchova v předškolním má vytvářet předpoklady pro rozvoj všech schopností dítěte, aby člověk byl schopen dosáhnout životní moudrosti, tj. porozumět celku světa i lidskému jednání směřujícímu ku prospěchu lidského společenství.*“²

Jako první na světě tak zařadil předškolní výchovu do vzdělávacího systému celé společnosti. Ve svém díle *Informatorium školy mateřské* zformuloval, ve své době nejucelenější, soubor cílů, obsahů, metod a forem pro výchovu dětí do šesti let. Předškolní etapa formování člověka má v ní své pevné místo a svět dětských možností a schopností Komenský plně zapojuje i do procesu toužené nápravy lidských věcí, jenž má člověku umožnit, aby žil v harmonické shodě s přírodou (se světem), se sebou i s ostatními lidmi i s Bohem.

Významný rozvoj předškolního vzdělávání souvisí, jako ostatně většina změn ve společnosti, s jeho prokazatelným ekonomickým přínosem. V souvislosti s industrializací počátkem 19. století a s tím spojeným otevíráním stále nových průmyslových podniků docházelo k enormní koncentraci obyvatelstva v městských částech, což vytvářelo výrazné sociální problémy. Do pracovního procesu byly zapojeny i ženy a starší děti, a tak se mimo nutnosti zajistit zaměstnancům bydlení, projevila i potřeba postarat se o malé děti, které ještě nebyly schopny pracovat. Z těchto pragmatických důvodů se postupně vytvářel systém předškolní výchovy, který byl nejprve určen dětem z chudších vrstev a teprve v průběhu času se do něj zapojily i děti z vrstev vyšších.³

¹ ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola: teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004.

² BĚLINOVÁ, Ludmila. *Z dějin předškolní výchovy*. Praha: SPN, 1980, s. 14.

³ RÝDL, Karel a Eva ŠMELOVÁ. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869—2011)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012.

1.1 Osobnost Jana Vlastimíra Svobody

Úplný počátek vzniku institucionalizované předškolní výchovy dětí u nás můžeme datovat již do roku 1832, kdy v blízkosti emauzského kláštera v Praze vznikla první Opatrovna malých dětí. Tuto opatrovnu, označovanou jako školku na Hrádku, vedl Jan Vlastimír Svoboda. Zásahu na jejím založení můžeme připisat nejvyššímu českému purkrabímu, hraběti Karlu Chotkovi, který usiloval o zbudování dalších obdobných zařízení ve všech správních obvodech pražského města. Tento jeho záměr však nebyl naplněn a vznikly pouze opatrovny Na Františku a u sv. Petra, které byly financované ze soukromých sbírek. Hrabě Chotek financoval studijní cestu po Německu řediteli školky v ulici Na Hrádku J. A. Svobodovi a ten, na základě zkušeností získaných ze zahraničí zpracoval koncepci výchovného obsahu a organizace opatroven, která se stala inspirací pro předškolní výchovu nejen u nás, ale i v Polsku a Dánsku. Ve svém spise „*Školka čili prvopočáteční, praktické, názorné, všestranné vyučování malých dětí k věcnému vybroušenému rozumu a ušlechtní srdce s navedením ke čtení, počítání a rejsování pro učitele, pěstouny a rodiče*“ se metodicky věnoval obsahu vzdělávání s ohledem na věk dětí. Důraz kladl na provázanost mravní výchovy a věcného učení s poučením o okolním světě. Přestože v průběhu let došlo k mnoha, někdy spíše kosmetickým inovacím, je zřejmé, že základy Svobodovy metodiky můžeme aplikovat i v současnosti. Předškolní vzdělávání totiž vnímal jako všestranné a zaměřoval se v něm na rozvoj rozumové, tělesné, estetické a mravní výchovy. Mravní výchova se vzhledem k době logicky opírala o náboženství a využívalo se při ní zejména poučování, povídání a přísloví. Součástí jeho obsahu vzdělávání byla, na rozdíl od současnosti, i výuka trivia. Jeho metodiku můžeme vnímat jako osvícenou nejen proto, že byla zaměřena na všestranný rozvoj osobnosti dítěte, ale také proto, že není psána jako striktní povinnost. Svoboda často zdůrazňoval, že se jednotlivá cvičení musí využít až v okamžiku, kdy o ně dítě projeví zájem. Tímto svým přístupem tedy předstihl i celosvětově známou a doposud populární teorii pedagožky Marie Montessori. Po smrti J. V. Svobody převzal opatrovnu Na Hrádku do péče řád školních milosrdných sester.⁴

V následujících letech vznikaly v Praze nové soukromé opatrovny pro děti českého a německého původu, které se staly inspirací pro vznik obdobných zařízení v dalších městech Čech a Moravy. Poptávka však v této době vysoce převyšovala nabídku.⁵

⁴ RÝDL, Karel a Eva ŠMELOVÁ. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869–2011)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012, s. 9.

⁵ *Tamtéž*.

K rozvoji předškolní pedagogiky mimo Prahu a jiných velkých měst přispěl v padesátých letech 19. století olomoucký lékař František J. Mošner. Ve svém spise *Pěstounka* nastínil „obraz péče o nejmenší na vesnici a všude tam, kde nelze zřídit opatrovny.“ Mošner vytvořil ucelený program a metody výchovy nejmenších polosoukromou formou mimo vlastní rodinu, ale přesto v úzkém kontaktu s ní. „Rozvíjí myšlenky přirozené výchovy s láskou k dítěti, v přirozeném prostředí, s učením v přirozených situacích v dětském kolektivu pod láskyplným vedením pěstounky.“⁶

Na rozvoji teorie i praxe předškolní pedagogiky se v jejích počátcích nemalou měrou podílely i ženy. Marie Riegrová-Palacká v rámci svých dobročinných aktivit založila spolek pod názvem *Komitéť dam pro dětské opatrovny* a dále usilovala o rozšíření sítě mateřských škol a jeslí.⁷ Na do té doby podceňovaný aspekt materiálního vybavení mateřských škol se zaměřila Anna Süsová. Její požadavek mobilních židliček a stolů místo pevných lavic považuje Opravilová přímo za revoluční.⁸ Významnou osobností je také Ida Jarníková, která ve své příručce z roku 1927 „*Školy mateřské, jejich význam, účel a organizace, jakož i úřední předpisy*“ položila základy předškolní pedagogiky a stanovila cíl, obsah, metody a organizační politiku mateřské školy. Zásahu na rozvoji předškolního vzdělávání dále nemůžeme upřít například Barboře Studničkové za její publikační činnost i vedení kurzů pro pěstounky, Boženě Studničkové za její sbírky básniček, písniček a pohádek, a nebo Ludmile Tesařové zanícené propagátorce loutkového divadla.⁹

1.2 Systém předškolních institucí mezi lety 1869 – 1948

Významným počinem pro rozvoj předškolních zařízení byl říšský školní zákon z roku 1869, který je více znám pod názvem Hasnerův zákon. Jedná se o první legislativní dokument rakouské monarchie, v němž byly vymezeny organizační a obsahové podmínky předškolního vzdělávání. Z tohoto zákona vycházel prováděcí předpis č. 4711 ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ze dne 22. 6. 1872, který definoval tři různé typy zařízení pro předškolní péči a výchovu:

- a) mateřské školy
- b) opatrovny

⁶ BĚLINOVÁ, Ludmila. *Z dějin předškolní výchovy*. Praha: SPN, 1980, s. 43-44.

⁷ MIŠURCOVÁ, Věra. *Úvod do dějin předškolní pedagogiky*. Praha: SPN, 1987, s. 54.

⁸ OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada).

⁹ BĚLINOVÁ, Ludmila. *Z dějin předškolní výchovy*. Praha: SPN, 1980, s. 43-44.

c) jesle.

„Úkol opatroven a jeslí byl především pečovatelský. Mateřské školy byly instituce výchovné: jejich úkolem bylo podporovat rodinnou výchovu tím, že budou přispívat k tělesnému, smyslovému a duševnímu vývoji dětí a připravovat je na školní vyučování.“¹⁰ Tento pokrokový dokument vedl k zakládání mnoha nových veřejných mateřských škol, které byly do jisté míry řešením neutěšené sociální situace ve velkých průmyslových oblastech. Dětem se v mateřských školách dostávalo odborné péče a rozvoje zejména v oblasti mravního vývoje a získávání pracovních návyků. Nejvýznamnějším faktorem bylo, že tato péče nebyla poskytována pouze dětem ze zámožných rodin, ale byla přístupná všem dětem bezplatně.

První veřejná česká mateřská škola u sv. Jakuba vznikla v roce 1869: „*Mateřská škola jest ústav k tělesnému i mravnému vychovávání dětí 2-5 letých obojího pohlaví zejména rodičů pracujících mimo domov.*“¹¹ Její systém byl ovlivněn zkušenostmi z různých zemí. V podstatě však vycházela ze tří hlavních koncepcí. Z koncepce Svobodovy byla využita výuka trivie, tělocviku a her působení s důrazem na všestranný rozvoj dítěte. Metody a formy práce, zejména hromadné vyučování, byly převzaty z francouzského pojetí předškolního vzdělávání, které cílilo zejména na mravní a náboženskou výchovu s důrazem na pozitivní vliv vztahu dítěte s pěstovankou. Dále byly využity prvky Fröbelovy koncepce zaměřené na ruční zaměstnání a řízení pohybových her.¹²

Předškolní výchova byla až do roku 1872 zaměřena především na rozvoj rozumových schopností dětí. Postupně docházelo k odklonu od výuky trivie (v roce 1872 bylo ministerským výnosem zakázáno) a nahradila ho morálně náboženská výuka. Na konci 19. století u nás fungovalo více než 350 předškolních institucí, z nichž však polovina byla německá. Existovaly samostatné opatrovny, ale i opatrovny kombinované s mateřskou školou nebo opatrovny s mateřskou školou a jeslemi.¹³

Po vzniku samostatného Československa se projevil tendence na reformu předškolní výchovy a byla patrná snaha o její přerážení z kompetence sociálně zdravotnických zařízení pod školský systém. Prioritou však v té době bylo vytvoření sítě českých škol v pohraničí, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi a tím se předškolní péče dostala na druhou kolej. Přesto se v meziválečném období podařilo vytvořit systém školní docházky, kde byly zahrnuty

¹⁰ MIŠURCOVÁ, Věra. *Úvod do dějin předškolní pedagogiky*. Praha: SPN, 1987, s. 53.

¹¹ ŠMELOVÁ, Eva. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 48

¹² RÝDL, Karel a Eva ŠMELOVÁ. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869—2011)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012, s. 17.

¹³ *Tamtéž*, s. 37.

i požadavky na obsah činnosti nepovinných zařízení pro předškolní děti. Dítě předškolního věku mělo být rozvíjeno po stránce tělesné, smyslové a duševní všemi vhodnými prostředky. To znamená formou hry a řízeného pracovního zaměstnání. České mateřské školy nadále rozvíjely koncepci J. A Komenského i Jana Vlastimíra Svobody.

1.3 Socialistická předškolní pedagogika

Počátek socialistického školství můžeme datovat do roku 1948. Tehdy schválený školský zákon deklaroval princip jednotné školy, ve které se kladl důraz na výchovu osobnosti s takovými rysy, kterými se vyznačuje člověk „socialistické společnosti.“¹⁴

Jedním z hlavních principů socialistické výchovy byl princip kolektivismu: „*Všechny děti bez rozdílu jsou vedeny tak, aby své požadavky, chování a nároky neměřily především vlastním prospěchem, vlastními zájmy, nýbrž zájmy a potřebami kolektivu.*“¹⁵

Socialistické pedagogika měla podle Václavíka hlavní úkol: „*Zajistit ideologickou indoktrinaci, to znamená ovlivňovat psychiku veškeré populace k myšlení a jednání určitým způsobem. Šlo o prosazení ideologie marxismu - leninismu a současně o vyloučení svobodné tvorby vlastního názoru.*“ Václavík dále upozorňuje na cílený tlak na tehdejší pedagogy: „*patří k neštěstím kantorského povolání, že učitelé byli nuceni alespoň navenek s těmito úkoly souhlasit, že budou v duchu zásad socialistické pedagogiky učit a vychovávat.*“ Podepsání tohoto slibu bylo jedinou možností, jak v období totalitního režimu učit.¹⁶

Až do roku 1989 bylo předškolní vzdělávání rozděleno na dvě skupiny – jesle, které byly v gesci Ministerstva zdravotnictví a mateřské školy, které patřily pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Do jeslí mohly být umístovány děti ve věku od 0 do 3 let a do mateřských škol, které navazovaly na jesle, tedy mohly docházet děti ve věku od 3 do 6 let. Předškolní vzdělávání bylo realizováno podle striktních osnov Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Režim dne byl direktivně rozčleněn na povinná řízená zaměstnání a v rámci nich se pak musely plnit zadané úkoly. Všechny činnosti byly organizovány frontálně a cílily zejména na kolektivní a mravní výchovu. Tímto přístupem pochopitelně docházelo k necitlivému opomíjení individuálních zvláštností, potřeb a zájmů jednotlivých dětí.

Pro celistvý popis tehdejšího přístupu k práci mateřských škol je nutné připomenout, že *hra* byla respektována jako základní dětská činnost a uznat snahu o využívání vhodných

¹⁴ OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada).

¹⁵ BĚLINOVÁ, Ludmila. *Z dějin předškolní výchovy*. Praha: SPN, 1980, s. 89.

¹⁶ VÁCLAVÍK, Vladimír. *Cesta ke svobodné škole: (přednášky ze srovnávací pedagogiky)*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1995, s. 145.

principů a metod práce s dětmi. U mnoha z nich bychom našli paralelu k dnes využívaným metodám a klíčovým kompetencím.

Základní principy socialistické předškolní pedagogiky:

- Respektování psychologických zvláštností dětí a specifiku jejich podmínek
- Využívat aktivitu dítěte k sebeutváření osobnosti
- Využívat přirozených životních situací
- Učit děti přemáhat těžkosti
- Podněcovat tvořivé řešení problémů
- Připravit děti na kolektivní soužití¹⁷

Předškolní vzdělávání bylo jistě v této době jednou z priorit. Můžeme tak usuzovat nejen z enormního rozšíření sítě mateřských škol, což bezpochyby souviselo s potřebou vyššího podílu pracujících žen, ale i s úsilím o vytvoření vhodných výchovných osnov, které byly samozřejmě poplatné své době. Mezi lety 1945 – 1989 vzniklo celkem 11 nových ideologických programů výchovné práce pro jesle a mateřské školy.¹⁸

Viditelná byla také snaha o spolupráci s rodinou, školou a společností. Vypracovávaly se projekty jejichž cílem bylo koordinovat činnost rodičů, lékařů, psychologů, sociálních a kulturních pracovníků i veřejných činitelů.¹⁹

Z uvedených skutečností vyplývá, že i v tehdejší době se našlo mnoho odborníků, kteří usilovali o zajištění co nejlepších podmínek pro všestranný rozvoj osobnosti dětí předškolního věku. S odstupem času je pro mnoho zejména mladých lidí těžko pochopitelné pojetí předškolní výchovy k mezinárodní spolupráci a míru, která jistě původně vznikla s dobrými úmysly jako je posilování přátelských vztahů, ochrana životního prostředí, úcta ke kulturnímu dědictví své země a k ostatním kulturám světa. Jejich snaha však byla zpolitizovaná a degradovaná výrokem tehdejšího prezidenta ČSSR Gustáva Husáka: „*Být pro mír pro nás znamená být pro rozkvet a obranu naší socialistické vlasti, pro spojenectví a přátelství se Sovětským svazem, pro pevnou jednotu států socialistického společenství.*“²⁰

Po pádu socialistického zřízení došlo ve školství k řadě zásadních změn. Takřka okamžitě se celý školský systém odklonil od marxisticko - leninské filozofie a otevřely se dveře pro inspiraci, do té doby zapovězenými, novými proudy pedagogického myšlení ze západní Evropy a Ameriky. Doposud se však nikomu nepodařilo vytvořit žádný univerzální sjednocující

¹⁷ MIŠURCOVÁ, Věra. *Úvod do dějin předškolní pedagogiky*. Praha: SPN, 1987, s. 106.

¹⁸ ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola: teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 62.

¹⁹ MIŠURCOVÁ, Věra. *Úvod do dějin předškolní pedagogiky*. Praha: SPN, 1987, s. 106.

²⁰ *Tamtéž*, s. 108.

model předškolní pedagogiky, na kterém by se shodli všichni odborníci, rodiče i široká veřejnost. Existuje mnoho různých trendů a přístupů, a právě rozmanitost při výběru konkrétního typu předškolního zařízení umožňuje v dnešní době rodičům svobodnou volbu podle jejich priorit.²¹

²¹ VÁCLAVÍK, Vladimír. *Cesta ke svobodné škole: (přednášky ze srovnávací pedagogiky)*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1995, s. 137.

2.0 Změny vzdělávacího systému po roce 1989

Po roce 1989 byla celospolečensky potřebná reforma celého školského systému a zásadní změny se tedy musely nutně dotknout i mateřských škol. V rámci transformace školství se pozornost upírala nejprve ke svobodě slova, ukončení jednotného, centrálně plánovaného školství, hledání inspirace v zahraničních koncepcích a posléze i k zakládání církevních a soukromých mateřských škol.

Vysokoškolský pedagog Vladimír Václavík zdůrazňoval potřebu znovunavázání na tradice reformní pedagogiky a možnosti inspirace progresivními směry výchovy a vzdělávání v zahraničí: „*Po pádu totalitního systému začínáme tvořit svobodnou demokratickou společnost. Jednou z podmínek jejího rozvoje je i změna pojetí a obsahu vzdělávání. Je potřeba vymanit naše školství z osidel socialistické pedagogiky, která určovala způsob výchovy a vzdělávání s jediným záměrem – aby byl socialistický řád udržen a dále rozvíjen, a přitom nepřipouštěla žádnou jinou alternativu.*“²²

Václavík zformuloval tři cíle pro přeměnu tehdejšího školství:

- *Demokratizace* – rovnost přístupu ke vzdělání bez ohledu na politickou či náboženskou příslušnost.
- *Humanizace* tzv. polidštění – navracení se ke kořenům předškolního vzdělávání, k Informatoriu, ve kterém J. A. Komenský píše, že by škola měla být dílnou lidskosti, jejíž nedílnou součástí je partnerský vztah učitele a dítěte.
- *Liberalizace* – respekt k právům jednotlivce, k jeho sebeurčení a rozhodování. Tento cíl dává do souvislosti s větší svobodou učitelů při plánování vzdělávacích programů a mimo jiné s rozhodováním dětí o činnostech.²³

Významná změna nastala v odklonu od sociocentricky zaměřené výchovy, která sledovala v první řadě zájmy společnosti a potřeby instituce k pozornosti k potřebám dítěte. Nově staví předškolní pedagogika do popředí osobnost dítěte, jeho přirozený rozvoj s respektováním individuálních potřeb a zájmů dítěte, se snahou připravit dítě pro život, tzn. vytvářet elementární základy klíčových kompetencí.

²² VÁCLAVÍK, Vladimír. *Cesta ke svobodné škole: kapitoly ze srovnávací pedagogiky*. Vyd. 2. rozšíř. Hradec Králové: Lip, 1997, s. 6.

²³ *Tamtéž.*

2.1 Rodinná politika

Jedním z hlavních aspektů ovlivňujících ranou výchovu a vzdělávání dětí je samozřejmě i cílená politika státu. Vlivem snižování porodnosti a současně s prodloužením mateřské dovolené na čtyři roky docházelo v devadesátých letech minulého století k rušení většiny jeslí a mnoha mateřských škol. S postupně rostoucí demografickou křivkou se však v dnešní době setkává mnoho rodičů s neřešitelným problémem při snaze umístit dítě předškolního věku do mateřské školy. Školský zákon ukládá povinné předškolní vzdělávání v posledním ročníku mateřských škol a zároveň umožňuje přijímání dětí dvouletých. Nedostatečnou kapacitu mateřských škol řešilo ministerstvo školství vznikem tzv. dětských skupin. Podle posledních trendů mají být dětské skupiny nahrazeny opětovným zřízením jeslí.

Česká republika je od roku 2004 členskou zemí Evropské unie, z čehož vyplývají mnohé obecné závazky. Rodinná politika a zejména její konkrétní kroky však nadále zůstávají v kompetenci jednotlivých států. Správně nastavené principy rodinné politiky by měly zohledňovat, že investice do rodin a dětí jsou klíčové pro stabilitu české populace. V této souvislosti by bylo na místě definovat pojem rodina: *„obecně původní a nejdůležitější spol. skupina, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.“*²⁴

Pokud se zaměříme na definici pojmu rodinná politika, setkáme se s rozdíly pouze v nuancích: rodinná politika *„je taková sociální politika, která definuje svého adresáta jako rodinu. Vsměs bývají pod tímto názvem zahrnuta nejrozličnější opatření (dávky, veřejné služby, úlevy, právní ochrana) ve prospěch rodin.“*²⁵

Na oddělení obou pojmů si zakládají Splavcová a Kropáčková, které vnímají rodinnou politiku jako jednu ze součástí sociální politiky: *„Rodinná politika a sociální politika není jedno a to samé. Sociální politika je soustavné a cílevědomé úsilí o změnu, udržení a fungování sociálního systému.“*²⁶ Jsou tím míněny především státní finanční příspěvky, které jsou určeny k dosažení sociální spravedlnosti a sociální jistoty občanům s různým zdravotním či sociálním znevýhodněním.

²⁴ FIŠEROVÁ, Vlasta. Rodina. Sociologická encyklopedie [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: www.encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rodina

²⁵ KONOPÁSEK, Zdeněk. Rodinná politika. Sociologická encyklopedie [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: www.encyklopedie.soc.cas.cz/w/Politika_rodinná

²⁶ SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál, 2016, s. 30-31.

Rodinnou politiku definují spíše jako: „*soubor opatření, programů a politik, které se zaměřují na podporu a rozvoj rodin, ale i dalších forem partnerství,*“²⁷ Cílí přímo na rodinu a jejím úkolem je ochrana manželství a rodiny. Znamená to, že usiluje o vytvoření rovných příležitostí a podmínek pro sladění rodinných a pracovních povinností rodin s malými dětmi. Mladým párům je tak poskytována svoboda v rozhodování, zda mít děti, kolik a kdy. Tento způsob podpory rodin vnímají autorky z dlouhodobého horizontu jako výrazně efektivnější než nesystémová krátkodobá propopulační opatření.

V dnešní době je společnost zaměřená převážně na výkon, ekonomickou prosperitu a blaho jednotlivce. Řadu rolí rodiny tak přebírá stát, který se zaměřuje zejména na podporu lidí v nepříznivé životní situaci jako např. ohrožených sociálním vyloučením vzhledem k zdravotnímu znevýhodnění, neúplné rodiny, seniory a osoby ze slabších sociálních vrstev. Relativně na okraji zájmu se ocitly zdravé a fungující rodiny, přestože právě jejich podporu můžeme vnímat jako investici do lidského kapitálu. České rodiny se potýkají s řadou překážek na úrovni státu, kterých si v poslední době všímá i Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV). Aktualizovaná koncepce rodinné politiky MPSV se zaměřuje na slabé stránky rodinné politiky, kterými jsou u nás mimo jiné: nedostupnost bydlení pro rodiny s dětmi, nedostatečná podpora sladění práce a rodiny (např. sdílené úvazky) a deficity v oblasti veřejných služeb pro rodiny. ČR se řadí na druhé místo mezi státy EU s největším dopadem mateřství na zaměstnanost žen, a to zejména z důvodu nedostatečné kapacity předškolních zařízení pro děti do tří let. Malá nabídka kvalitních, finančně a místně dostupných služeb je stále jedním z nejpálčivějších problémů mladých rodin. Zvětšuje se tak riziko nízké porodnosti, proti kterému se rozhodly některé země EU bojovat zavedením tzv. právního nároku na místo ve veřejném předškolním zařízení pro každé dítě od dovršení určitého věku. Nejprogresivněji k této otázce přistoupili na Maltě, kde vzniká nárok na péči již od 3 měsíců a v Dánsku či Maďarsku od 6 měsíců dítěte. Tato opatření by měla zajistit zachování profesních kompetencí a potenciálu žen a zejména snadnější plánování návratu do práce. Jedná se o nepřímou ekonomickou podporu rodiny. Kvalitní a podnětné předškolní vzdělávání také přispívá, především u dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí, k vyšší úrovni přípravy na vstup do základní školy.²⁸

²⁷ SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál, 2016, s. 30-31.

²⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Aktualizovaná Koncepce rodinné politiky [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: www.socialnipolitika.eu/wp-content/uploads/2019/09/Aktualizovaná-Koncepce-rodinné-politiky-2019.pdf

Splavcová a Kropáčková ve své publikaci uvádí motivy rodin k využití institucionální péče o děti²⁹:

- 1) Obava ze ztráty zaměstnání
- 2) Nutnost finančně zabezpečit potřeby rodiny
- 3) Snaha zachovat si vlastní autonomii
- 4) Osobnosti rodičů
- 5) Podpora rané socializace dítěte

2.2 Kritika přijímání dvouletých dětí do mateřských škol

Upřednostňování ekonomického zajištění rodiny nad její funkci psychologickou kritizují zejména zastánci tradiční rodiny. Upozorňují na fakt, že do tří let se formuje 90 % naší osobnosti a absolutně nejdůležitější je v tomto období bezpečná vazba mezi matkou a dítětem. Světově uznávaný dětský psycholog Zdeněk Matějček propagoval věkovou hranici pro nástup do mateřské školy ve třech letech, protože v tomto věku dítě potřebuje vrstevníky: *„převažující radostná nálada a určitá duševní pohoda dětí v mateřské škole znamenají, že se jim dostává přiměřené stimulace a že zapojení do dětského kolektivu odpovídá dosaženému vývoji. Stručně řečeno: jesle by si děti samy nevybraly, mateřskou školu však ano.“*³⁰

Proti přijímání dvouletých dětí do mateřských škol se v nedávné době vymezil vysokoškolský pedagog Marek Herman, který byl v roce 2017 iniciátorem petice *„Dvouleté děti do školky nepatří.“* V petici adresované tehdejší ministryni školství jsou uvedeny relevantní argumenty: *„každé dítě potřebuje určité množství pozornosti, určitý počet doteků, určitý počet pohazení, určitý počet pohledů z očí do očí a žádná učitelka či chůva není schopná v tomto směru plnohodnotně nahradit mámu. Malé dvouleté dítě například vnímá sebe a mámu jako jednu bytost a neumí se od mámy oddělit.“*³¹

Poptávka po zařízeních denní péče pro děti od dvou let z řad rodičovské veřejnosti se přesto neustále zvětšuje. Souvisí to s vyšším dosaženým vzděláním matek, jejich profesním postavením a vlivem na finanční možnosti rodiny. Ministerstvo práce a sociálních věcí hledá opatření, která by zajistila dostatečnou kapacitu v zařízeních péče pro děti v mladším

²⁹ SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál, 2016, s. 96.

³⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál, 2011, s. 109.

³¹ HERMAN, Marek. PANÍ MINISTRYNĚ DVOULETÉ DĚTI DO ŠKOLKY NEPATŘÍ!. E-petice.cz [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: www.e-petice.cz/petitions/pani-ministryne-dvoulete-deti-do-skolky-nepatri-.html

předškolním věku. Jedná se o přejmenování dětských skupin na jesle a ukotvení financování jeslí ze státního rozpočtu. Zajištění dostatečného počtu odborně způsobilých pečujících osob by následně mělo zkvalitnit jejich celkovou úroveň.

2.3 Rodina a mateřská škola

Mateřská škola bývá zpravidla první vzdělávací instituce, ve které jsou děti a rodina konfrontováni se školstvím jako takovým. Právě proto je její role nesmírně důležitá a může pozitivně, ale bohužel v některých případech i negativně, ovlivnit psychický vývoj dítěte. Před vstupem do mateřské školy je část dětí pro své rodiče středobodem vesmíru, v jiných rodinách naopak není dítě a jeho potřeby prioritou. Ve školce se tak často setkávají děti se zcela odlišným rodinným zázemím, které jsou ovlivněny jinými výchovnými styly.

Výchovný styl můžeme definovat jako: „*souhrn záměrných i spontánních způsobů chování vychovatele k vychovávanému.*“³²

Tradičně dělíme rodinné výchovné styly na tři základní kategorie:

- **Autoritativní** – rodič jako autorita se snaží z dítěte vychovat „slušného člověka,“ proto direktivně rozhoduje o tom, co si má dítě myslet, jak má vystupovat a jak se má chovat. Často zde funguje atmosféra strachu a nadměrně bývají používány příkazy, zákazy a tresty. Děti vyrůstající v takovém prostředí mají v dospělosti problém vyjádřit svůj vlastní svobodný a nezávislý názor.
- **Liberální** – nenabízí téměř žádné hranice a dítě si má samo vybrat, co je pro ně dobré. Rodiče vychovávají nesystematicky, nahodile, na základě aktuálního rozpoložení. Výsledkem takové výchovy jsou nezdravě sebevědomé děti, které neumí spolupracovat, nejsou schopny si vytvářet a udržovat vztahy, protože si myslí, že se jim okolí musí přizpůsobit.
- **Demokratický** – je charakteristický důsledným nastavením hranic, které dávají dětem pocit bezpečí a důvěry v rodiče, kteří jej povzbuzují a oceňují. Vlivem této výchovy se v dospělosti stávají samostatní, nezávislí s respektem k sobě i k druhým.³³

³² PRŮCHA Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 279.

³³ ZAJÍČEK, Jan. Jak na vyvážený výchovný styl?. Šance Dětem [online]. 2022 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: www.sancedetem.cz/jak-na-vyvazeny-vychovny-styl.cz

Obecně lze konstatovat, že požadavky a nároky dnešních rodičů na fungování mateřské školy jsou daleko vyšší, než tomu bylo v minulosti. Zaměstnané matky se dříve zajímaly především o to, zda je jejich dítě ve školce spokojené, to znamená v psychické pohodě, jestli se dobře najedlo a po obědě spinkalo a naučenou básničku nebo písničku vnímaly spíše jako bonus navíc. Dnes často rozhoduje výuka cizích jazyků, sportovní nebo umělecky zaměřené kroužky a další nabídka nadstandardních aktivit jako plavání, bruslení a lyžování. Čím širší nabídku aktivit školky nabízejí, tím jsou pro rodiče atraktivnější a prestižnější. Bohužel právě na tento tlak doplácí děti, kterým nezbývá dostatek prostoru na jejich nejpřirozenější činnost, kterou je hra. V současné době se často hovoří o tzv. krizi rodiny pro kterou jsou typické skutečnosti jako nízká porodnost, vysoká rozvodovost a narušené mezilidské vztahy. Životní styl mnoha rodin upřednostňuje materiální hodnoty nad hodnotami duchovními, a i tento aspekt se promítá do chování dětí k vrstevníkům a samozřejmě ovlivňuje i vzájemnou spolupráci rodiny a školky.

3.0 Současný systém předškolního vzdělávání

V předškolním věku se děti nachází ve vývojové fázi, kdy dochází k velmi intenzivnímu rozvoji procesů zrání a učení. V mateřské škole stráví značnou část dne, a proto je nezbytné, aby byl tento čas maximálně využitý a děti se setkávaly s dostatečným množstvím přiměřených podnětů ze všech oblastí. „V předškolním období jsou „okna poznání a rozvíjení“ otevřena dokořán, je to mimořádně příznivé období pro rozvíjení různých stránek osobnosti dítěte.“³⁴

Znamená to, že by se měly mateřské školy zaměřit nejen na rozvoj intelektuálních schopností, ale i na osvojování sociálních dovedností, duchovních, morálních i estetických hodnot, přičemž nesmí zapomenout na individuální zvláštnosti a potřeby dětí. Od roku 2004 se mateřské školy staly regulérní součástí školského vzdělávacího systému a jsou proto zahrnuty do patřičných státních vzdělávacích kurikulárních dokumentů.

V souladu s principy kurikulární politiky zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 SB., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školském zákoně), ve znění pozdějších předpisů, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání dětí, žáků a studentů zpravidla od 2 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny ve dvou úrovních – státní a školní.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.

Národní program vzdělávání, rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.³⁵

³⁴ MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky MŠ*. Praha: Portál, 2012.

³⁵ Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani

3.1 Koncepce, principy a cíle předškolního vzdělávání

Koncepce předškolního vzdělávání je založena na týchž zásadách jako ostatní obory a úrovně vzdělávání a řídí se s nimi společnými cíli: orientuje se k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo předpoklady pro své celoživotní vzdělávání, umožňující mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti.

„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.“³⁶

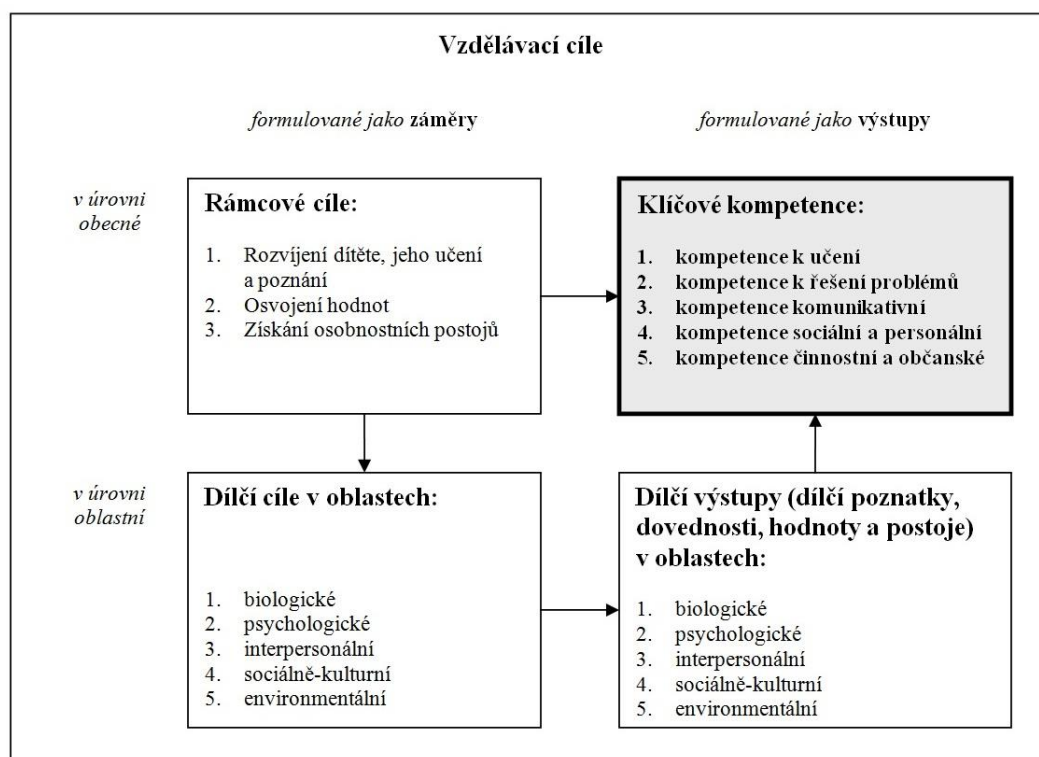
3.2 Hlavní principy Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání

RVP PV byl formulován tak, aby v souladu s odbornými požadavky současné kurikulární reformy:

- akceptoval přirozená vývojová *specifika dětí předškolního věku* a důsledně je promítal do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání
- umožňoval rozvoj a vzdělávání *každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb*
- zaměřoval se na vytváření *základů klíčových kompetencí* dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání
- definoval *kvalitu předškolního vzdělávání* z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet
- zajišťoval *srovnatelnou pedagogickou účinnost* vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami
- vytvářel prostor pro *rozvoj různých programů a koncepcí* i pro individuální profilaci každé mateřské školy
- umožňoval mateřským školám využívat *různé formy i metody* vzdělávání a *přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám*

³⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

- poskytoval rámcová kritéria využitelná pro *vnitřní i vnější evaluaci* mateřské školy i poskytovaného vzdělávání.³⁷

RVP PV je východiskem pro tvorbu vlastních Školních vzdělávacích programů, na jejichž základě se uskutečňuje vzdělávání dětí v podmínkách konkrétní mateřské školy. Každá mateřská škola si sama zvolí způsob zpracování ŠVP a jeho prostřednictvím veřejně vyjadřuje vlastní identitu, hodnotovou orientaci i obsahové, formální a metodické priority vlastní vzdělávací práce.

³⁷ RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ OD 1. ZÁŘÍ 2021. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021.

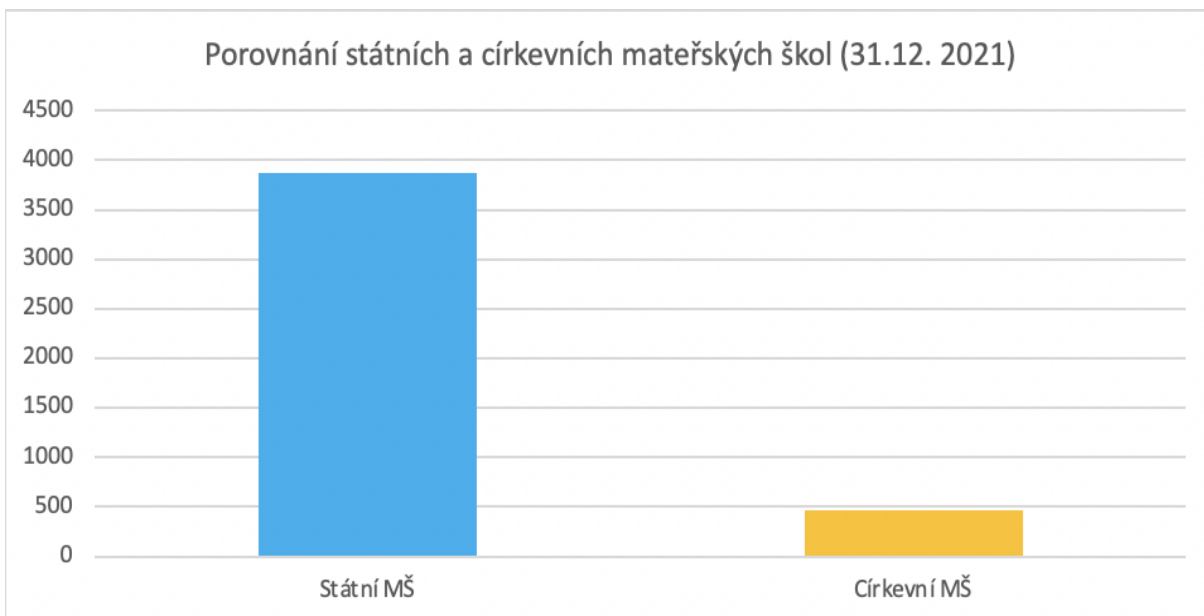
3.3 Alternativní MŠ

V souvislosti s celospolečenskými změnami po listopadu 1989 došlo ke změně v základní pedagogické orientaci v humanistickém duchu: „*pojetí dítěte a dětství, otevřeným vztahem k rodině a k počátečnímu vzdělávání, principem alternativnosti a individualizace.*“³⁸

Různorodost existujících mateřských škol umožňuje rodičům vybrat pro své dítě tu neoptimálnější. Některé rodiny se rozhodují na základě nejlepší dostupnosti, jiné upřednostní výuku cizích jazyků a další se například zaměřují na environmentální problematiku, a proto zvolí pro své dítě pobyt v lesní školce.

O dlouholeté tradici můžeme mluvit u různých typů klasických alternativních mateřských škol. Začaly vznikat hned v devadesátých letech a navazují na ustálené, přibližně sto let fungující zahraniční programy. Jedná se například o Waldorfskou mateřskou školu, Mateřskou školu Marie Montessori nebo Daltonskou mateřskou školu. V polovině devadesátých let vznikaly i moderní alternativy předškolního vzdělávání: program Začít spolu nebo Lesní mateřské školy.

Poměrně malé povědomí má veřejnost o existenci mateřských škol církevních, které vznikají na území celé České republiky. U většiny lidí přezívá zkreslený názor, že takovou mateřskou školu navštěvují pouze děti z ortodoxních křesťanských rodin, což zcela neodpovídá realitě. Mateřské školy církevní jsou zřizovány příslušnou církví a mají vypracovány své vlastní ŠVP, které jsou přístupné rodičům. V rámci komplexního rozvoje dětí mívají rozpracované i cíle zaměřené na základy tradic určité víry a elementární základy náboženské výchovy.³⁹

³⁸ BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál, 2010, s. 10

³⁹ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008, s. 86. Pedagogika (Grada).

4.0 Církevní mateřská škola

Trend dnešní doby je individualismus. Každý má svoji pravdu a tu musí ostatní respektovat a tolerovat. V médiích se každodenně setkáváme s až neuvěřitelnými příklady nových absurdních trendů a dehonestováním obhájců základních biologických faktů. Všude okolo nás se setkáváme s tlakem na výkon a úspěch, které jsou hodnoceny zejména materiálním měřítkem. Pokud se rodiče malých dětí snaží při výchově rozvíjet konzervativní či přímo základní křesťanské hodnoty, je pro ně ideální volbou církevní mateřská škola.

4.1 Definice náboženství

Abychom se mohli podrobněji věnovat fenoménu církevních mateřských škol, je zapotřebí uvést na tomto místě definici náboženství. Neexistuje však jediná, univerzální definice. Záleží na tom, zda budeme po definici pátrat v literatuře zaměřené na teologii, sociologii nebo například psychologii. Různé vědní obory totiž nabízí různé úhly pohledu.

Etymologie

České slovo „náboženství“ vyjadřuje více méně jednoznačné zaměření cíle, souvislost s Bohem. Pokud tento pojem srovnáme s latinským „religio“, musíme podle latinského slovníku zohlednit čtyři různé skupiny významu:

- Ohled, uvažování, pochybnosti
- Vlastnost: bázeň boží, zbožnost
- Bohoslužba, uctívání
- Svatost, svaté, svatý slib nebo závazek.

Je zřejmé, že je zde tento pojem chápán v širším, všeobecném smyslu.⁴⁰

Fenomenologie

Věda o náboženství zkoumá, jak se náboženství projevuje ve světě člověka a zabývá se dějinami náboženství. Studie náboženství v historii lidstva dokládají, že až do vzniku materialistické ideologie na počátku 19. století nebylo nikdy a nikde lidské společenství

⁴⁰ MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. 2. upr. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994, s. 19-20.

bez vědomí transcendence. Dokladem tohoto tvrzení jsou konkrétní etnologické nálezy i mýty o stvoření u jednotlivých národů, které vyjadřují blízkost lidí rané doby Bohu a stvoření.⁴¹

Náboženská sociologie

Náboženská sociologie popisuje funkce náboženství ve společnosti a pokouší se popsat, jak se náboženství projevuje ve společnosti a jak ovlivňuje její život.

Charles Glock vnímá čtyři dimenze náboženství:

- Dimenze prožitého a sdíleného – zkušenosti s bezprostředním prožitkem Boží blízkosti
- Rituální dimenze – bohoslužby, liturgie, modlitby, četba Písma, návštěvy kostela
- Ideologická dimenze – náboženská vědomost, tj. úvahy o Bohu a smyslu života
- Dimenze následování – vyjadřuje to, co je dílo věřících.

O nalezení komplexní definice náboženství usiluje Pavel Řičan ve své knize *Psychologie náboženství a spirituality*, ve které zmiňuje několik významných autorů a cituje zde i srozumitelnou tezi českého religionisty a teologa Jana Hellera: „v náboženství jde o vztah člověka (ať teoretický v učení nebo, praktický – v etice a kultu) k tomu, co má vůči němu roli boha“ Pojmem Boha je vyjádřen tím, co je pro člověka nejvyšší normou a hodnotou, čemu nejvíce důvěřuje, čemu se cítí zavázán. Toto tvrzení si tedy můžeme vysvětlit i tak, že každý člověk má své náboženství.⁴²

Na historický a společenský význam náboženství a jeho přesah do celé dnešní společnosti poukazuje francouzský filozof Émile Durkheim, který působil na konci devatenáctého a začátkem dvacátého století. Dospěl k závěru, že: „náboženství je zdrojem všech projevů kolektivní aktivity, tedy že právo, morálka, umění, věda politika atd. byly ve svých počátcích aktivitami náboženskými a že např. náboženské mýty a legendy daly základ vědě a poezii, náboženská ornamentika a kulturní obřady se transformovaly do malířství a sochařství a z rituální praxe vzniklo právo a morálka.“

Podle tohoto tvrzení by tak každý, kdo chce pochopit lidské vnímání a chápání světa musel vycházet ze znalosti náboženských nauk a naopak ten, kdo chce poznat konkrétní společnost, musí poznat její náboženství, ve kterém jsou vždy zahrnuty všechny její aspekty. Základní funkcí náboženství je podle Durkheima funkce integrační, protože „přispívá k vytváření, posilování a udržování sociální solidarity. Byl přesvědčený, že neexistuje

⁴¹ MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. 2. upr. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994, s. 19-20.

⁴² ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007, s. 34.

společnost, která by nepotřebovala v určitých časových intervalech obnovovat a upevňovat své kolektivní představy a city, jež posílí její jednotu.“⁴³

4.2 Náboženství v moderní společnosti

V dnešním moderním světě se otázkou postavení náboženství ve společnosti zabývají zejména sociologické studie a průzkumy. Sociologie pracuje se specifickým kladením otázek, v nichž se odráží přeměna jednoho typu sociálního uspořádání v typ jiný. Drtivá většina sociologů zastává názor, že existuje diametrální rozdíl v postavení náboženství v tradičním společenství a ve společenství moderním. V prvním případě bylo náboženství jedním z klíčových faktorů života a významným způsobem determinovalo život jedince i společnosti a v druhém případě, tedy v moderní společnosti, se náboženství stává soukromou záležitostí trávení volného času nebo individuální psychologie.

Podle výše citovaného Durkheima *„dochází v moderní společnosti k úpadku tradičních náboženství, rozšíření individualismu, sociální fragmentarizaci a oslabení sociální soudržnosti.*“⁴⁴

Ostrá kritika západní společnosti se prolíná také dílem psychoterapeutky Jiřiny Prekopové. Známa je především díky své metodě terapie pevným objetím, kterou začala využívat při práci s dětmi s poruchami autistického spektra (PAS). Pomineme-li, že tuto kontroverzní metodu mnoho odborníků rozporuje, stojí její celoživotní dílo za pozornost. Vědecko-technokratický životní styl pokládá za jakýsi *„kolektivní autismus, který se projevuje zapomněním, jak se sdílet s ostatními. Lidé tak ztrácejí přístup k lásce.*“⁴⁵ Jiřina Prekopová chápala své aktivity jako působení duchovního pastýře a přibližovala se tak ke spiritualitě, která prochází od křesťanství přes všechna další náboženství, kde je hlavní pojící silou láska: *„Bůh je láska, a kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.*“⁴⁶ Ve svém díle automaticky počítá s náboženským rozměrem dětského vnímání. Podle Prekopové se děti v předškolním věku nachází na tzv. magickém stupni vývoje, a proto nepoužívají na prvním místě *„logiku rozumu“* ale mnohem více *„logiku srdce“*.⁴⁷

⁴³ LUŽNÝ, Dušan. *Náboženství a moderní společnost: sociologické teorie modernizace a sekularizace*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 34-39. Religionistika.

⁴⁴ *Tamtéž*, s. 137-138.

⁴⁵ PREKOPOVÁ, Jiřina. *Pevné objetí: cesta k vnitřní svobodě*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2013, s. 15-17.

⁴⁶ *Tamtéž*, s. 33.

⁴⁷ PREKOPOVÁ, Jiřina. *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 151. Rádci pro rodiče a vychovatele.

V kapitole zabývající se náboženstvím v moderní společnosti a náboženskou výchovou předškolních dětí je nutné zmínit osobnost současného německého pedagoga Franze Ketta, který v osmdesátých letech minulého století vyvinul vlastní pedagogiku vycházející z křesťanského pojetí člověka. Jedná se o katechetický způsob práce s dětmi. U jeho zrodu stála, spolu s Kettem, řeholní sestra Esther Kaufmann. Impulsem pro vznik této pedagogiky byla potřeba najít vhodnou cestu ke vzdělávání dětí různých národností, které pocházely převážně z přistěhovaleckých rodin a ze špatných sociálních poměrů. Celistvá pedagogika Franze Ketta je postavená na náboženských principech a neustále se vyvíjí. Postupně se rozšiřuje do okolních zemí a s její koncepcí se můžeme setkat v Německu, Rakousku, Maďarsku a v roce 2010 pronikla i do České republiky, kdy vznikla Společnost pedagogiky Franze Ketta. Tato společnost pořádá kurzy a semináře, kde se mohou zájemci seznámit s hlavními principy a myšlenkami celistvé výchovy. Značná část českých církevních mateřských škol využívá právě tuto koncepci, a proto jí tato práce bude níže dále věnovat.⁴⁸

4.3 Kritika proti náboženskému ovlivňování v dětském věku

V moderní době rodiče na každém kroku naráží na nové trendy a názory odborníků z nepřehledné škály oborů, na zaručeně nejsprávnější výchovu a vzdělávání dítěte. Převážná část rodičů jistě přistupuje ke své roli zodpovědně a snaží se pro své děti zvolit tu neoptimálnější cestu. V průběhu času se moderní společnost čím dál víc odklání od autoritářského stylu rodinné výchovy směrem k demokratickému až liberálnímu a aktuálním trendem je mezi rodiči tzv. „nevýchova“. Rizikem nadměrně pečlivé a shovívavé výchovy bývá u dětí jejich přehnané sebevědomí, které ale nestojí na pevných základech. Děti se stávají nesamostatnými a neumí překonávat překážky a řešit různé životní situace.

Rodiče si již v předškolním věku mohou pro své dítě zvolit nejen tradiční, ale i alternativní školy jako například Montessori, Waldorfskou nebo třeba Lesní školku. Pro věřící, ale i pro ty, kteří zastávají tradiční hodnoty, se jako ideální řešení jeví církevní MŠ. Tato volba se však v dnešní společnosti může setkat s údivem, nepochopením i kritikou. Nad oprávněností náboženské výchovy u nejmenších dětí polemizovali již v minulosti zastánci neautoritativní výchovy.

Neautoritativní výchova se opírá o názor, že člověk nemá právo přenášet své vlastní přesvědčení a svou náboženskou praxi na dítě. Hlavním argumentem pro tento postoj je

⁴⁸ Společnost pedagogiky Franze Ketta, z.s. [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: www.kett.cz

svobodný rozvoj dětské osobnosti podle J.J. Rousseaua, který tvrdil, že člověk je v zásadě dobrý a teprve v rukou člověka se kazí. Rozvíjí myšlenku, že děti nemohou abstraktně myslet, ani chápat ideje. Rané náboženské vzdělání by proto vedlo k antropomorfním představám o Bohu a bylo by tudíž zkreslujícím. Zdůrazňuje ideál svobodné volitelnosti náboženství a světového názoru. Realita je ale taková, že se s náboženstvím děti setkávají v rámci celistvého vnímání světa kolem nich. V každém městě a skoro na každé vesnici stojí kostel, který přiláká jejich pozornost vyzváněním zvonů, a přestože se většina lidí v naší společnosti hlásí k ateismu, stále slaví tradiční křesťanské svátky Vánoce a Velikonoce.

Velice výstižně shrnula otázku náboženské výchovy psycholožka Ludmila Muchová ve své knize Úvod do náboženské pedagogiky: „*Výchova – a tím i náboženská výchova – je účelná a zodpovědná tehdy, jestliže je utvářena jako předchozí rozhodnutí pro dobro vývoje dítěte, pro rozvoj nejhlubších dimenzí jeho osobnosti.*“⁴⁹ V době vzniku Rámcových vzdělávacích programů se Ludmila Muchová ve své publikaci Úvod do náboženské pedagogiky zamýšlí nad situací v české katolické církvi, která se podle ní nedostatečně zaměřuje na zpřístupňování křesťanství širší společnosti prostřednictvím jejího vlivu na děti.

*„Náboženská výchova viděná jako služba společnosti by v prostoru školy mohla zprostředkovávat dětem této doby, aby porozuměly svému vlastnímu duchovnímu rozměru, pochopily aspoň něco z hloubky a krásy křesťanství, kriticky zahlédly jeho evropskou minulost a ptaly se i po jeho duchovní síle v současných a budoucích problémech světa“*⁵⁰ Její vize se však zjevně nenaplnila a jak se sama obávala, zůstal předmět náboženské výchovy nadále opomíjený a na okraji zájmu širší veřejnosti.

V současném systému vzdělávání řadíme všechny církevní školy mezi alternativní, protože na rozdíl od státních škol zavádějí do svých učebních plánů takové vyučovací předměty, které buď na státních školách vyučovány nejsou, nebo jsou zařazeny jako předměty nepovinné (například náboženství nebo latina). Druhý základní rys alternativnosti církevních škol se týká ideologických principů výchovné činnosti. Jedná se o principy křesťanství, křesťanské etiky a kulturní tradice, křesťanského životního postoje.⁵¹

Kardinál František Tomášek chápe křesťanskou výchovu takto: „*Křesťanská výchova je úmyslné působení na dítě, aby harmonicky rozvíjelo všechny své schopnosti tělesné,*

⁴⁹ MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. 2. upr. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994, s. 44.

⁵⁰ MUCHOVÁ, Ludmila. *Náboženská výchova ve službě české škole*. Brno: Ve spolupráci s Centrem pro katechezi ostravsko-opavské diecéze vydal Jiří Brauner, Kartuziánské nakladatelství, 2005, s. 11.

⁵¹ PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy*. 2. upr. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 33-34. Pedagogická praxe.

intelektové, citové, sociální i vlohy nadpřirozené a mohlo dosáhnout svého cíle pozemského i věčného“.

Pozorujeme-li náboženský vývoj dítěte, zjišťujeme, že to, co a kdy si dítě osvojí, velmi závisí na sociálních činitelích jeho prostředí.

Cílem křesťanské výchovy v církevních mateřských školách je rozvíjet u dětí základní lidské vlastnosti: důvěru, životní přesvědčení a schopnost vytvářet vztahy. Pro dítě se prostředí vrstevníků stává důležité, vnímá potřebu patřit mezi ně, k někomu se přidružit, být ve společenství, společně něco dělat a být něčeho součástí. Pokud má dítě věřící kamarády, vrstevníky, kteří ho svou existencí utvrzují o samozřejmosti a normálnosti křesťanského života, je pro ně zcela přirozené věřit v Boha.

4.4 Společnost pedagogiky Franze Ketta

Jednou z nejvýraznějších osobností současné náboženské výchovy je již zmíněný Franz Kett. Jeho pedagogický směr vycházející z křesťanského pojetí byl původně určen pro předškolní děti, které pocházely především ze sociálně znevýhodněného prostředí. V současné době tento pedagogický směr rozvíjí Institut für Franz-Kett-Pädagogik GSEB e. v. a u nás ho propaguje, v rámci systému DVPP, Společnost Pedagogiky Franze Ketta, která je řádně akreditovaná MŠMT ČR.

Kettova koncepce stanovuje devět zkušenostních a vzdělávacích polí, ve kterých se vzdělávací obsah rozčleňuje na témata, která jsou východiskem pro přípravu vlastní vzdělávací nabídky v podobě integrovaných bloků. Pedagogové pak dětem nabízejí činnosti, ve kterých mohou naplňovat své zájmy, potřeby, sklony bádát, a tak realizovat svou touhu po poznání.

Zkušenostní a vzdělávací pole:

- Smysl a hodnoty
- Řeč a komunikace
- Matematika
- Přírodověda
- Zdraví a přírodní rytmus
- Krása a její ztvárnění
- Svět kolem nás
- Svět informací a médií

- Svět techniky

Smysl a hodnoty

Vzdělávací vize: Dítě hledající a odkrývající životní smysl

Záměrem pedagogického úsilí je podporovat a posilovat v dítěti vědomí hodnoty života a z ní vztahovost jako základní projev spirituálního rozměru lidského života. Znamená to, že je v dítěti posilována úcta k vlastnímu životu, kterou lze vyjádřit slovy: jsem tady, je to úžasné. To je dobře, že jsem. Život je dobrý a vzácný, i když ne vždy lehký.

Toto vzdělávací pole je každodenně naplňováno zvláštní pozorností vztahům k sobě samému, k druhým lidem a ke světu. Dítě je přijímáno a oceňováno bez ohledu na výkon. Ve vztazích k druhým lidem se zdůrazňuje empatie, soucit, solidarita a respekt. Ve vztazích ke světu se připomíná ohleduplné a šetrné zacházení s přírodou i úcta k lidským výtvorům. Děti jsou podporovány v dětském filozofování a teologizování. V tomto zkušenostním poli je dětem zprostředkovávána životní moudrost, jak člověk naplňuje své lidství tváří v tvář všemu, co jej přesahuje. S tím úzce souvisí přístup k náboženské výchově.

Za náboženskou výchovu dítěte jsou zodpovědní jeho rodiče a rozhodují o jejím nasměrování. Náboženskou identitu si zachovává či deklaruje i škola. Vzájemně by se však neměly prosazovat a potlačovat identitu jeden druhého. Snaha školy a rodičů o vzájemný respekt ke svobodnému světonázoru a náboženské svobodě vychází ze sekulárního a křesťanského humanismu. Obraz Boha je dětem zprostředkován jako jeden ze vzdělávacích obsahů. Děti se seznamují s křesťanskou tradicí prostřednictvím vyprávění o Ježíškovi a o jeho životě a tím i s poselstvím lásky, pokoje a solidarity. Jinakost názorového prostředí, ze kterého dítě pochází, se nebere jako znevýhodnění nebo ohrožení, ale jako příležitost k vzájemnému poznávání a obohacení.

„Jako nosný základ lidského života zaznívá poselství o tvůrčím základu smyslu a bytí, kterému mohou důvěřovat, ve který mohou věřit a o který mohou opřít svůj život.“ Pro někoho může být tímto základem Bůh, pro jiné vyšší mravní principy, „matka Země“, příroda nebo jen radost z toho, že jsem.⁵²

⁵² KETT, Franz. UČÍM SE ŘÍKAT TY: koncepce předškolního vzdělávání [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: www.kett.cz/soubor/materske_skoly/U_M_SE_KAT_TY_koncepcemal_.pdf, s. 19.

Řeč a komunikace

Vzdělávací vize: Dítě radující se z řeči a komunikace

Záměrem pedagogického úsilí je posilovat v dítěti komunikativní kompetenci tím, že posiluje jeho radost z celistvého projevu, a to neodděleně od jazykového a situačního kontextu.

Matematika

Vzdělávací vize: Dítě radující se ze světa zachyceného čísly, množstvím, plochami a tvary.

Záměrem pedagogického úsilí je rozvíjet v dítěti radostné nakládání s tím, s čím vstupuje do vztahu objektivizujícím matematickým způsobem, a vytvářet tak základy abstrakce a logického myšlení.

Přírodověda

Vzdělávací vize: Dítě radující se z přírody, která je životaschopná díky šetrnému a uctivému nakládání.

Záměrem pedagogického úsilí je vést dítě k prožívání radosti z obdivování a objevování světa přírody, které je vnímané k životu a ve kterém je zřetelné vědomí sounáležitosti a spoluzodpovědnosti.

Zdraví a životní rytmus

Dítě vnímané a odpovědné k sobě samému

Záměrem pedagogického úsilí je vést dítě k vytvoření takových návyků a životosprávy, která mu umožní ve všech oblastech života zakoušet radost z pocitu vlastní zdravé tělesnosti a bude konstruktivní i pro jeho budoucí život.

Krása a její ztvárnění

Vzdělávací vize: Dítě radující se z krásy a tvůrčího bytí.

Záměrem pedagogického úsilí je vést dítě k individuálním způsobům vyjadřování gesty a mimikou, hudbou, tancem a jinými dalšími způsoby s cílem umožnit mu prožívat elementární radost z vlastní tvořivé a estetické aktivity.

Svět

Vzdělávací vize: Dítě schopné pobývat v přírodě a prožívat ji všemi smysly

Záměrem pedagogického úsilí je umožnit dítěti vyváženým a přiměřeným způsobem pohyb ve vnějším prostoru mateřské školy a v prostoru obce s cílem umožnit mu prožívat nové podněty a získávat zkušenosti spojené s prožíváním radosti z objevování přírody a reality světa dospělých.

Svět informací a médií

Vzdělávací vize: Dítě přiměřeným způsobem reflektující vlastní zacházení s informacemi a médií

Záměrem pedagogického úsilí je zprostředkovávat dítěti co nejvíce bezprostředních a přímých kontaktů s druhými lidmi a s okolním světem a vybavit je dostatečným kontaktem s realitou tak,

aby mohlo doprovázeno pedagogickým pracovníkem cíleně a s radostí z poznání nakládat přiměřeným způsobem s informacemi a médií.

Technika

Vzdělávací vize: Dítě rozvíjející se prostřednictvím bádání

Záměrem pedagogického úsilí je umožnit dítěti elementární technické bádání a nakládání s nástroji a technikou neodděleně od životních situací s cílem, aby se cvičilo ve smysluplném spojování prvků a logickém vytváření souvislostí a rozvíjelo schopnost vytvářet vlastní smysluplné a realistické i abstraktní konstrukce světa.⁵³

⁵³ KETT, Franz. UČÍM SE ŘÍKAT TY: koncepce předškolního vzdělávání [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: www.kett.cz/soubor/materske_skoly/U____M_SE____KAT_TY_koncepcemal____.pdf

5.0 Porovnání předškolního vzdělávání v církevní mateřské škole a

v mateřské škole státní

Z iniciativy věřících pedagogů a rodičů začalo Arcibiskupství olomoucké, po roce 1989, obnovovat síť církevních škol. Jednou z těchto škol je také Církevní mateřská škola v Přerově. Protože autorka pochází právě z tohoto města, rozhodla se porovnat výchovně vzdělávací prvky této církevní školy se státní mateřskou školou, kterou sama v předškolním věku navštěvovala a tou je MŠ Radost. Zaměřila se především na výchovně vzdělávací působení obou těchto předškolních zařízení a usilovala o shrnutí skutečností, v čem se jejich přístup shoduje a rozklíčovat nejzásadnější rozdíly. Informace k porovnání byly čerpány z veřejných dokumentů, kterými jsou Školní vzdělávací programy těchto škol.

Školní vzdělávací program obou mateřských škol je v souladu s Rámcovým vzdělávacím program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV), který stanovuje cíle předškolního vzdělávání, povinný obsah i podmínky, za nichž má vzdělávání probíhat. V daných ŠVP jsou, i přes odlišnou formu zpracování, zahrnuty všechny dané informační okruhy, které jsou jasné, formálně i jazykově na úrovni, která odpovídá povaze a významu těchto dokumentů a zachovávají si také přiměřeně obecnou úroveň zpracování. Oba posuzované dokumenty lze hodnotit jako přiměřeně stručné (dostatečně přehledné pro rodiče) a zároveň dostatečně instruktivní pro pedagogické pracovníky.

Tabulka č. 1

Charakteristika srovnávaných mateřských škol

Název	Církevní mateřská škola v Přerově	Mateřská škola Radost
Zřizovatel	Arcibiskupství olomoucké	Magistrát města Přerova
Název ŠVP	Otče náš	S Radovánkem za poznáním
Stručná charakteristika školy	Mateřská škola sídlí v přízemí nově postavené budovy křesťanského vzdělávacího a kulturního centra Sonusu nedaleko farního kostela sv. Vavřince. Mateřská škola je otevřena všem dětem a rodinám, které mají sympatie ke křesťanským hodnotám. Nabízí dětem a rodinám vstřícné prostředí, ve kterém se děti mohou cítit bezpečně, jsou jim nabízeny činnosti, při kterých mohou rozvíjet celou svou osobnost. Děti zde mají možnost prožívat radostné dětství v rodinném prostředí. Školu navštěvuje školní kaplan, který slouží mše svaté s přihlédnutím k vývojovým zvláštnostem dětí. Nabízí také pomoc zaměstnancům i rodinám v rovině duchovní i mezilidských vztahů.⁵⁴	Posláním této mateřské školy je zprostředkovat a předávat dětem základní životní zkušenosti v přirozeném prostředí skupiny vrstevníků na principu uspokojování jejich individuálních potřeb a zájmů s uplatněním prvků osobnostně orientovaného modelu předškolní výchovy. To vše v součinnosti s rodinou. Podporuje zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj dětí. Hlavním cílem je vytváření atmosféry plné radosti a pohody, se spokojenými dětmi i rodiči.⁵⁵

⁵⁴ Církevní mateřská škola Přerov [online]. [cit. 2022-05-09]. Dostupné z: www.cms-prerov.cz

⁵⁵ Mateřská škola Radost Přerov [online]. [cit. 2022-05-09]. Dostupné z: www.msradost.cz

Výsledky porovnávání

Na základě porovnání lze konstatovat, že obě mateřské školy usilují o rozvoj osobnosti dítěte ve vstřícném a pohodovém prostředí s ohledem na individuální potřeby a zájmy dětí. Církevní mateřská škola se navíc hned v úvodu profiluje spoluprací se školním kaplanem, který slouží mše svaté a duchovním poradenstvím.

Podmínky vzdělávání

Pokud se důkladněji seznámíme s podmínkami vzdělávání obou MŠ, dojdeme k závěru, že největší rozdíly spočívají v prostorovém vybavení. Mateřská škola církevní je jednotřídní, tudíž heterogenní, zatímco v MŠ Radost jsou děti rozděleny do čtyř tříd podle věku. Samotné psychosociální podmínky, životospráva, ani organizace a režim dne s nijak zásadně neliší. Obdobné zaměření mají obě předškolní zařízení i na nabídku nadstandardních aktivit: plavání, divadelní představení, výukové programy v Muzeu J. A. Komenského, knihovně, Ornisu, Biosu nebo výuka angličtiny. Církevní MŠ dále rozvíjí své aktivity o účast na životě farnosti, zatímco zájmy MŠ Radost se vyhraňují směrem k environmentální výchově.

Řízení mateřské školy

Povinnosti, pravomoci a úkoly všech zaměstnanců jsou vymezeny směrnicemi vydanými ředitelkou MŠ a na obou školách funguje také informační systém, který zahrnuje porady, konzultace, třídní schůzky, nástěnky nebo webové stránky. Církevní MŠ dále vyzdvihuje úzkou spolupráci se školním kaplanem, s farářem přerovské farnosti a nezanedbatelný podíl na spolupráci má Arcibiskupství olomoucké – sekce pro školy.

V následujících bodech ŠVP, jakými jsou: personální a pedagogické zajištění, spoluúčast rodičů, vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání dětí nadaných a vzdělávání dětí do tří let, se oba programy liší pouze v drobných nuancích. Z obou dokumentů vyplývá, že prioritou je všestranný rozvoj dětí s ohledem na jejich individuální potřeby a zájmy.

Vzdělávací oblasti

Obě mateřské školy pracují s pěti vzdělávacími i oblastmi, které se rozlišují na základě postupného rozvoje a zdokonalování přirozených vztahů a interakci dítěte s okolím. Jsou to oblasti biologická, psychologická, interpersonální, sociálně kulturní a environmentální.

Mateřská škola církevní má na rozdíl od MŠ Radost jednotlivé oblasti rozšířeny o náboženské aspekty:

- Dítě a jeho tělo: poznávání vlastního těla jako Božího daru
- Dítě a jeho psychika: spirituální oblast
- Dítě a ten druhý: poznání, že nejsem sám
- Dítě a společnost: poznání Božích doporučení
- Dítě a svět: vytváření povědomí o světě jako daru, o který se musíme starat.

Všechny vzdělávací oblasti jsou obsaženy v každém integrovaném bloku v podobě očekávaných výstupů v jednotlivých oblastech tak, jak pedagog předpokládá, že je dítě zvládne.

Vzdělávací obsah

Vzdělávací obsah obou mateřských škol je shodně rozdělen do integrovaných tematických bloků, které vycházejí z koloběhu ročních období. Změny ročních období totiž mohou fungovat jako jedny z nejvýraznějších mezníků v dětském vnímání světa a času. Realizované obsahy integrovaných bloků obou sledovaných škol vychází tedy z toho, co je pro dané roční období, i daný měsíc v rámci lidského života, typické a přirozené. Učitelky v MŠ Radost využívají motivační postavu skřítky Radovánka, který s nimi prochází celým rokem a pomáhá jim při získávání klíčových kompetencí. Na rozdíl od církevní MŠ, si zde jednotlivé integrované bloky třídní učitelky samy podrobněji rozpracovávají do Třídních vzdělávacích programů, kde přizpůsobují obsahovou nabídku dětem konkrétních věkových skupin. Vzhledem k tomu, že církevní MŠ je jednotřídní, mají zde integrované bloky rozpracovány již v samotném ŠVP. Nejvýraznějším rozdílem je pak doplnění všech bloků o spirituální oblasti jako např.

- Bůh mě zná jménem, má mě moc rád, dal mi maminku a tatínka
- Bůh je se mnou celý den, chrání mne
- Bůh mne má rád takového, jaký jsem
- Můj život je dar od Boha

Učitelky se snaží vést děti k tomu, aby vnímaly tradice a svátky jako součást života a porozuměly tomu, že každá rodina dodržuje jiné zvyklosti, účastní se tradic ve farnosti a ve městě. Součástí ŠVP církevní MŠ jsou i pravidelné katecheze. Katecheze je celistvá a systematická formace za účelem výchovy víry dětí, mládeže i dospělých ke křesťanské znalosti. Je tedy zřejmé, že se církevní mateřská škola svou náplní v zásadě neliší od náplně státní mateřské školy, a navíc přiměřenou formou seznamuje děti s náboženskými fakty.

Tabulka č. 2

Integrované bloky ŠVP srovnávaných škol

	Církevní MŠ	MŠ Radost
Podzim	Už chodím do školy Vytváříme společenství Vzpomínka na prázdniny Barevný podzimek Vítr fouká do komína Můj domov	Radovánek a jeho kamarádi S Radovánkem v přírodě Podzimní čarování
Zima	Advent Na Vánoce Mráz nám kreslí na okna Masopust	Čas vánoční pohody Vyprávění sněhové vločky Království pohádek
Jaro	Jaro ťuká na dveře Velikonoce Maminka má svátek	S Radovánkem za sluníčkem Jarní radovánky Můj svět
Léto	Zeměkoule – Ušmudlánek Děti mají svátek Léto už je za vraty	Radovánek objevitel

Tabulka č. 3

Schéma katechezí Církevní mateřské školy v Přerově - Bůh nás má rád

Těším se do školy	Bůh mě zná jménem Má mě moc rád Dal mi maminku a tatínka
Vytváříme společenství	Dobry Bůh se o nás stará Učíme se prosit a děkovat Bůh je stále s námi
Vzpomínáme na léto	Bůh mě chrání celý den Bůh mě má rád takového, jaký jsem Moje tělo je dar, za který chci děkovat
Přichází podzim	Učíme se prosit a děkovat – poděkování za úrodu Bůh nám dává vše, co potřebujeme k životu Učíme se dobře užívat Boží dary Milion dětí se modlí Růženec
Malíř podzim	Radost a naděje x smutek Světélko – svátek všech svatých Modlitba za zemřelé – pouštíme dopisy Bůh je se mnou, když je mi smutno a mám strach
Naše rodina	Můj život je dárek od Boha Bůh mi dal krásnou rodinu
Advent, Vánoce	Svatý Mikuláš Putování do Betléma Narození Páně – vánoční besídka Zjevení Páně – Tříkrálová sbírka
Zima je za okny	Bůh nám dal ruce a nohy, abychom s jejich pomocí dělali dobro
Lidé a čas	Co lze a co nelze změnit Učíme se vděčnosti za čtvero ročních období Masopust
Domov	Místo důvěry a bezpečí Popeleční středa – začátek postní doby Ježíš se s námi raduje
Jaro	Bůh stvořil barevný svět Bůh dává vzrůst Velikonoce
Člověk	Naše tělo je dárek od Boha Bůh mi dal maminku – modlitba Růžence Můj úkol od Boha – chránit své tělo a zdraví
Léto	Bůh nám dává odpočinek – v přírodě, ve svém srdci Bůh nás obklopuje krásou, vůní, svěžestí a teplem Poznáváme farnosti – výlet rodin

6.0 Eticky konfliktní rozměr

Výstřel policisty v mateřské škole

Empirická definice problému

- ve čtvrtek 2. 3. 2023 v MŠ Dvořákova v Přerově probíhá beseda s policisty
- besedy se účastní celkem 12 předškoláků
- součástí této besedy je i ukázka a rozložení služební zbraně
- při manipulaci se zbraní dochází k náhodnému výstřelu, který nebyl v bezprostřední blízkosti dětí
- policisté na odboru vnitřní kontroly Krajského ředitelství policie Olomouckého dochází k závěru, že policista jednal v rozporu se závaznými pokyny policejního prezidenta (stanovují postup policistů při manipulaci se zbraní)
- provinilý policista je podezřelý ze spáchání kázeňského přestupku
- primátor města Petr Vrána podobné besedy s policisty do výsledku vyšetřování zastavuje

Hodnoty?

- respekt k dodržování zákonů
- osvěta o nebezpečí zbraní
- důraz na informovanost mládeže o pravomocích policistů
- pocit bezpečí a ochrany
- povinnost informovat občany o službě policisty

Principy?

- **Utilitarismus** – zajištění podpory a případné terapie pro děti a učitelky
- **Utilitarismus** – besedy s policisty slouží k osvětě o práci sloužící k dodržování zákonů a veřejného pořádku
- **Utilitarismus** – veřejnost by měla být informovaná o řešení incidentu, a jak tomuto v budoucnu předcházet, tím uklidnit rodiče, že nehrozí další nebezpečí
- **Deontologie** – policisté jsou vycvičení profesionálové a mají právo prezentovat veškeré aspekty své práce, aby dostatečně kladli důraz na poslání svého povolání - mezi to patří i manipulace se zbraní, což nese i svá rizika náhodného selhání zbraně
- **Deontologie** – policisté by měli dodržovat pravidla a pokyny
- **Deontologie** – policista by měl představovat někoho, kdo člověka ochrání, ale místo toho vystavil děti a učitelky nebezpečí

Loajality?

- policisté
- děti ve školce
- veřejnost
- společnost jako celek
- zaměstnanci školek
- rodiče dětí

Jako nejvhodnější se jeví přístup utilitarismu, který klade důraz na činy a jejich užitek či míru zla, které přinesou. Policisté by měli pravidelně konat besedy ve školách a školkách, aby přispěli k formování poslušných členů společnosti, kteří budou rozumět konsenzuálnímu fungování společnosti, která je založená na zákonech a dodržování veřejného pořádku. K selhání jedince může dojít kdykoliv, ovšem tyto incidenty nejsou běžné a spíše ojedinělé, tudíž jejich přínos pro společnost značně převažuje jejich negativa.

7.0 Anopress

Pojem	Počet výsledků	Interpretace výsledků
Předškolní vzdělávání	6014 článků	Důležitost předškolního vzdělávání, nové metody a technologie v předškolním vzdělávání, podpora dětí s různými zdravotními nebo jazykovými potřebami
Státní mateřská škola	117 článků	Otázky financování státních mateřských škol, kvalita vzdělávání
Církevní mateřská škola	287 článků	Vztah mezi církví a školstvím, jak může církev přispět ve vzdělávání, vzdělávací program církevních mateřských škol
Křesťanská výchova	258 článků	Hodnocení role křesťanské výchovy v MŠ, význam biblických příběhů pro děti, předávání hodnot křesťanské etiky
Školní vzdělávací program	3716 článků	Inovace vzdělávacího programu, vývoj a přizpůsobení ŠVP v posledních letech
Integrované bloky	39 článků	Význam pro vzdělávání dětí, jaké aktivity a téma se integrované bloky zahrnují, přínosy a výhody
Vzdělávací cíle	608 článků	Zaměření vzdělávacích cílů na individuální rozvoj dítěte, implementace vzdělávacích cílů v praxi

8.0 Mediální výstup

Hlavním mediálním výstupem bakalářské práce je reportážní didaktická pomůcka, která je zaměřená na téma: Velikonoce v současné mateřské škole. Video bylo natočeno převážně v prostorách Mateřské školy Radost v Přerově a zaměřuje se na otázku, jak učitelky tento nejvýznamnější křesťanský svátek dětem prezentují, a jak jej děti následně vnímají.

Vedlejším výstupem bakalářské práce je grafické zpracování plakátu, který reflektuje práci dětí této mateřské školy. Inspirací při jeho tvorbě byly výtvarně zpracované prožitky dětí předškolního věku z období Velikonoc.

Při tvorbě videa i grafiky autorka spolupracovala s vedoucí práce Mgr. Veronikou Müllerovou, která průběžně poskytovala cenné odborné rady potřebné k dokončení projektu, a proto jí patří velký dík za její trpělivost a ochotu.

Odkaz: <https://owncloud.cesnet.cz/index.php/s/iFwBZhAoALRPFX1>

**Povolení k natáčení videa v Mateřské škole Radost pro bakalářský
projekt Kateřiny Smolkové**

Tímto uděluji oficiální povolení k natáčení videa v Mateřské škole Radost pro bakalářský projekt Kateřiny Smolkové, studentky oboru Etika a kultura v mediální komunikaci na Univerzitě Palackého v Olomouci. Rodiče dětí navštěvujících MŠ Radost v Přerově písemnou formou souhlasili s pořízením videozáznamu pro účely informování veřejnosti o dění ve škole a její propagaci. Třídní učitelky, které se objeví ve videu, s natáčením souhlasily.

Je důležité zdůraznit, že natáčení videa bude probíhat pouze za účelem bakalářského projektu Kateřiny Smolkové a bude použito výhradně pro akademické účely. Veškeré nahrávky budou chráněny v souladu s platnými právními předpisy a GDPR.

MATEÁSKÁ ŠKOLA RADOST
Kozlovská 44, 750 02 PĚROV
t : 602 82 081
e: 581202 363

V Přerově dne: 18. 4. 2023

Mgr. Michaela Hučínová
ředitelka

Závěr

Tato bakalářská práce se věnuje předškolnímu vzdělávání v České republice a blíže se zaměřuje na fenomén církevních mateřských škol. V první části přibližuje historický vývoj výchovy a vzdělávání malých dětí od vzniku prvních Opatroven až po ideologicky ovlivněný socialistický přístup. Zmíněny jsou zde také významné osobnosti, které přispěly k rozvoji a zkvalitnění předškolní péče. Celospolečenské změny po roce 1989 přispěly k demokratizaci a humanizaci celého vzdělávacího systému. Do popředí zájmu se dostává osobnost dítěte a jeho potřeby. V práci není opomenut fakt, že jedním z hlavních aspektů ovlivňujících ranou výchovu a vzdělávání dětí je systémová rodinná politika státu a rodina jako taková. Od roku 2004 se mateřské školy staly regulérní součástí školského vzdělávacího systému a jsou proto zahrnuty do patřičných státních vzdělávacích kurikulárních dokumentů. Veškeré úsilí pak směřuje k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo předpoklady pro své celoživotní vzdělávání, umožňující mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti.

V rámci uvedených změn došlo i k rozvoji mnoha alternativních škol a jejich různorodost umožňuje rodičům vybrat pro své dítě tu nejoptimálnější. Církevní předškolní vzdělávání patří k alternativním směrům, o který projevují zájem zejména rodiče, kterým jsou blízké křesťanské hodnoty. Církevní mateřské školy se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolního vzdělávání, který je navíc rozšířen o prvky křesťanské výchovy tak, aby dětem pomohl orientovat se v životních situacích v souladu s morálním základem křesťanské etiky. Jednou z nejméně výraznějších osobností současné náboženské výchovy je pedagog Franz Kett, z jehož pedagogiky čerpá stále více církevních škol. Předškolní vzdělávání má v České republice dlouhou tradici a v současnosti je bezesporu na vysoké úrovni. Vzdělávací nabídka je ve státních i v církevních mateřských školách pestrá a rozmanitá, odpovídá individuální volbě a aktivní účasti dětí.

Předkládaná bakalářská práce ukazuje společné rysy i viditelné rozdíly ve výchovně vzdělávacím působení na příkladu dvou mateřských škol z nichž je jedna státní a jedna církevní. První z nich je Mateřská škola Radost, druhou je Církevní mateřská škola, obě fungují v Přerově. V obou porovnávaných mateřských školách jsou dětem nabízeny aktivity spontánní i řízené, v poměru odpovídajícím jejich konkrétním schopnostem a potřebám. Děti mají také dostatek podnětů, aby se rozvíjely v souladu se svými schopnostmi, dovednostmi a aby byl respektován jejich individuální rozvoj. V obou posuzovaných mateřských školách je také systematicky rozvíjeno prosociální chování, posilovány vzájemné mezilidské vztahy a pocit

sounáležitosti s přírodou. Benefitem Církevní mateřské školy v Přerově je pak rozšíření klasického předškolního vzdělávání o rozvoj spirituální inteligence dětí. Velký důraz je proto kladen na křesťanskou výchovu, která je přirozenou součástí každého dne a v rámci komunity se děti také seznamují a slaví jednotlivá období liturgického roku.

Na základě uvedených faktů je zřejmé, že i v jednotlivých vzdělávacích oblastech RVP PV lze najít propojení s elementárními náboženskými obsahy církevních mateřských škol, kterými jsou např. úcta k živému, k přírodě i věcem, uvědomování si vlastní hodnoty, rozvíjení morálního a etického vnímání, budování prosociálního chování, osvojování si společenských pravidel, vytváření vlastních postojů, vytváření vlastního názoru a respektování názoru druhých, seznamování se zvyky a tradicemi a přijímání odlišností.

Anotace

Příjmení a jméno studenta: Smolková Kateřina

Název fakulty a katedry: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra komunikačních studií

Název Bakalářského projektu: Předškolní vzdělávání v ČR: porovnání vzdělávacích přístupů v MŠ Radost a v Církevní MŠ v Přerově.“

Počet stran: 50

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 21

Rok obhajoby: 2023

Klíčová slova: předškolní vzdělávání, mateřská škola, mateřská škola církevní, dítě předškolního věku, alternativní školství, vzdělávací přístupy

Abstract

Author's surname and first name: Smolková Kateřina

Name of the faculty and department: the Cyril and Methodius Theological Faculty of Palacký University in Olomouc, Department of Communication Studies

Title of bachelor project: Preschool education in the Czech Republic: a comparison of educational approaches in the Radost Preschool and the Church Preschool in Přerov

Name of the supervisor of the bachelor project: Mgr. Marta CINCIALOVÁ, Th.D

Number of pages: 50

Number of appendices: 0

Number of titles of literature used: 21

Year of defence: 2023

Keywords: Pre-school education, nursery school, religious nursery school, pre-school child, alternative education, educational approaches

Bibliografie

1. BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál, 2010.
2. BĚLINOVÁ, Ludmila. *Z dějin předškolní výchovy*. Praha: SPN, 1980.
3. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008, s. 86. *Pedagogika (Grada)*.
4. LUŽNÝ, Dušan. *Náboženství a moderní společnost: sociologické teorie modernizace a sekularizace*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, Religionistika.
5. MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál, 2011.
6. MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky MŠ*. Praha: Portál, 2012.
7. MIŠURCOVÁ, Věra. *Úvod do dějin předškolní pedagogiky*. Praha: SPN, 1987.
8. MUCHOVÁ, Ludmila. *Náboženská výchova ve službě české škole*. Brno: Ve spolupráci s Centrem pro katechezi ostravsko-opavské diecéze vydal Jiří Brauner, Kartuziánské nakladatelství, 2005.
9. MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. 2. upr. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994.
10. OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. *Pedagogika (Grada)*.
11. PREKOPOVÁ, Jiřina. *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, *Rádci pro rodiče a vychovatele*.
12. PREKOPOVÁ, Jiřina. *Pevné objetí: cesta k vnitřní svobodě*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2013.
13. PRŮCHA Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003.
14. PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy*. 2. upr. vyd. Praha: Portál, 1996, *Pedagogická praxe*.
15. RÝDL, Karel a Eva ŠMELOVÁ. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869—2011)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012.
16. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007.
17. SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál, 2016.
18. ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola: teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004.
19. ŠMELOVÁ, Eva. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

20. VÁCLAVÍK, Vladimír. *Cesta ke svobodné škole: (přednášky ze srovnávací pedagogiky)*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1995.
21. VÁCLAVÍK, Vladimír. *Cesta ke svobodné škole: kapitoly ze srovnávací pedagogiky*. Vyd. 2. rozšíř. Hradec Králové: Líp, 1997.

Elektronické zdroje

FIŠEROVÁ, Vlasta. Rodina. Sociologická encyklopedie [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: www.encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rodina

HERMAN, Marek. PANÍ MINISTRYNĚ DVOULETÉ DĚTI DO ŠKOLKY NEPATŘÍ!. E-petice.cz [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: www.e-petice.cz/petitions/pani-ministryne-dvoulete-deti-do-skolky-nepatri-.html

KETT, Franz. UČÍM SE ŘÍKAT TY: koncepce předškolního vzdělávání [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: www.kett.cz/soubor/materske_skoly/U_M_SE_KAT_TY_koncepcemal_.pdf.

KONOPÁSEK, Zdeněk. Rodinná politika. Sociologická encyklopedie [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: www.encyklopedie.soc.cas.cz/w/Politika_rodinná

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani

ZAJÍČEK, Jan. Jak na vyvážený výchovný styl?. Šance Dětem [online]. 2022 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: www.sancedetem.cz/jak-na-vyvazeny-vychovny-styl.cz

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Aktualizovaná Koncepce rodinné politiky [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: www.socialnipolitika.eu/wp-content/uploads/2019/09/Aktualizovaná-Koncepce-rodinné-politiky-2019.pdf
RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ OD 1. ZÁŘÍ 2021.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021.
Církevní mateřská škola Přerov [online]. [cit. 2022-05-09]. Dostupné z: www.cms-prerov.cz
Mateřská škola Radost Přerov [online]. [cit. 2022-05-09]. Dostupné z: www.msradost.cz
Společnost pedagogiky Franze Ketta, z.s. [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: www.kett.cz